

ІСТОРІОГРАФІЯ РОЗВИТКУ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Розвиток транспорту є невід'ємною складовою історії кожного народу, адже не дарма колесо вважається одним із найвизначніших винаходів людства. І в наш час ефективне функціонування цієї сфери суспільного виробництва являє собою необхідну умову забезпечення розвитку як внутрішніх, так і зовнішньоекономічних зв'язків держави. Складність та різноманітність правовідносин, що пов'язані з транспортом, щільність їх виникнення, значущість транспортної галузі як інфраструктурної частини суспільного виробництва, яка, поряд із зв'язком, об'єднує окремі регіони держави в єдиний політичний та економічний простір зумовили створення складного нормативно-правового масиву з питань функціонування транспорту в Україні [1, с.16-17]. Огляд літературних джерел з питань історії розвитку транспортного законодавства свідчить про недостатній рівень її вивчення, що потребує додаткового опрацювання. Крім того, на увагу заслуговує визначення ролі систематизації законодавства на процеси його розвитку, оскільки транспортне законодавство упродовж всього часу свого існування постійно піддавалося кодифікації.

Перші відомі спроби нормативного врегулювання транспортної сфери на теренах нашої держави з'явилися ще у Давньоруській (Київській) державі. Так, коротка редакція "Руської правди" містила "Статут мостникам", який зокрема було присвячено організації мостіння (брукування) головних торгових магістралей Новгороду і доріг, що вели до міського торгу та пристаней. Вперше у вигляді окремого систематизованого розділу норми транспортного права викладено в "Соборному уложенні", ухваленому Земським собором у 1649 році [2, с. 64-65]. Російським царем Петром I було затверджено перші Правила дорожнього руху. Окремий розділ зводу законів Російської імперії 1857р, що містив лише 143 статті, які регламентували діяльність залізничного транспорту засвідчив початок створення законодавства про залізничний транспорт, але запроваджена у ньому термінологія використовується і в наш час. Початком автомобільного законодавства вважається 11 вересня 1896 року, коли російським Міністерством шляхів сполучення була видана постанова "О порядке и условиях перевозки грузов и пассажиров по шоссе... в са-

моходных экипажах" [3, с.57-67; 4, с.63]. Статути залізниць вже в СРСР приймалися у 1927 році, 1935, 1954 та 1964 роках. Після Другої Світової було затверджено також Повітряний Кодекс СРСР, Кодекс торговельного мореплавства СРСР, Статут внутрішнього водного транспорту СРСР тощо [5, с.20-29]. Основним документом, який на території УРСР визначав правові основи функціонування автотранспортної сфери став затверджений в червні 1969 р постановою Ради Міністрів УРСР Статут автомобільного транспорту Української РСР, який досі залишається чинним. Здобуття у 1991 році незалежності України актуалізувало процеси створення і систематизації національного законодавства, в тому числі у транспортній сфері.

На основі дослідження існуючих наукових пропозицій щодо періодизації історії транспортного законодавства, вважаємо за доцільне запропонувати її поділ за критерієм рівня технічного прогресу на два основні періоди: 1) законодавство епохи застосування немеханічних рушіїв; 2) законодавство епохи використання транспортних засобів, які пересуваються за допомогою механічних рушіїв (котре в свою чергу поділяється на декілька етапів). Крім того, історіографічне дослідження процесу формування нормативно-правової бази транспортної сфери дозволяє дійти висновку про те, що генезис транспортного законодавства як галузі нерозривно пов'язується з його систематизацією. На нашу думку, можна виокремити п'ять історичних етапів систематизації законодавства про транспорт: 1) зародження явища систематизації транспортного законодавства (від прийняття "Статуту мостникам" до "Соборного уложення"); 2) розвиток систематизації транспортного законодавства за видами транспорту (даний етап пов'язується з правлінням Петра I, оскільки в цей період спостерігається усвідомлена діяльність щодо творення, систематизації, а особливо – кодифікації транспортного законодавства з відповідним розчленуванням його на певні підгалузі); 3) систематизація законодавства про транспорт дореволюційного періоду (кінець XVIII – початок ХХст.), коли виникають нові види транспорту, функціонування яких потребує створення відповідної нормативно-правової бази. 4) систематизація транспортного законодавства Радянського періоду. 5) систематизація національного транспортного законодавства України (з 1991р. до теперішнього часу).

Таким чином, можна стверджувати, що національне транспортне законодавство створювалось поступово і має свої історичні закономірності, на процес формування його складу, структури та системи впливала певна сукупність чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, що значною мірою зумовило його сучасні характеристики

[6, с.30-31; 7, с.15-28]. Вагому роль у становленні транспортного законодавства України відігравали процеси упорядкування, систематизації нормативно-правових актів, які поділено на п'ять історичних етапів.

Література

1. Спирин И.В. Транспортное право: [учеб. пособие]/И.В. Спирин.— М.: Транспорт, 2001.— С. 17.
2. Левковець П.Р. Міжнародні перевезення і транспортне право: навч. посібник/[П.Р.Левковець, В.С. Маруніч, О.С. Ігнатенко та ін.].— К.: УТУ, 2001.— 283 с.
3. Левковець П.Р. Міжнародні перевезення і транспортне право: навч. посібник.— 3-е видання, виправлене та доповнене/П.Р. Левковець, В.С. Маруніч.— К.: Арістей, 2005.— 292 с.
4. Копиленко О.Л. Держава і право України 1917–1920: навч. посібник / О. Л. Копиленко, М.Л. Копиленко.— К.: Либідь, 1997.— 208 с.
5. Егизаров В.А. Транспортное право: учебное пособие / Егизаров В. А.— М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации, 2002.— 528 с.
6. Анцелович Г.А. Международное морское торговое право: учеб. пособие / Анцелович Г. А.— К.: Издательский дом "Слово", 2003.— С. 64-65.
7. Довженко Є.В. Загальнотеоретичні проблеми систематизації транспортного законодавства: дис. кандидата юридичних наук: 12.00.01/Довженко Євгенія Володимирівна.— К., 2011.— 235с.

УДК 346.54(043.2)

Зуєва В.О.,
к.п.н., доцент,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВА ПРИРОДА ПОНЯТТЯ "ТРАНСПОРТНИЙ КОРИДОР", ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ ТА ВИДИ

Незважаючи на той факт, що в Україні фактично розпочалася розбудова інфраструктури міжнародних транспортних коридорів, у національному законодавстві фактично відсутнє визначення поняття "транспортний коридор", яке останнім часом воно все частіше вживається не лише у офіційних друкованих засобах масової інформації, а й у деяких нормативних актах (наприклад, Постанові КМУ від 16.12.1996 р. "Про першочергові заходи щодо створення національної

мережі міжнародних транспортних коридорів" та ін.). Тому постає актуальна проблема вивчення правової природи поняття "транспортний коридор", а також його місця в системі права.

Термін "landbridge" – "міжконтинентальні сухопутні мости", або "міжнародні транспортні коридори", – виник в Америці ще у 60-ті роки ХХ ст., коли почався бурхливий розвиток торгівлі між основними континентами світу. У науковій літературі та засобах масової інформації зустрічаються такі визначення транспортних коридорів: "міжнародні транспортні коридори – це сукупність магістральних транспортних комунікацій, що забезпечують перевезення вантажів і пасажирів у міжнародному сполученні і транзиті у напрямках їх найбільшої концентрації" [1, с. 198]. Або таке: "транспортний коридор – це магістраль, яка представлена транспортними лініями різних видів транспорту, що проходять паралельно, орієнтовані в одному напрямку і можуть простягатись у смузі шириною в сотні кілометрів" [2, с. 33]. Як варіант визначення цього поняття запропоноване робочою групою Європейської комісії з проблем розвитку транспортних коридорів. Транспортний коридор – це наявність автомобільного, залізничного, водного та змішаних видів транспорту, які здійснюють свою діяльність у безпосередній близькості один від одного або віддалених на багато кілометрів, але орієнтованих в одному загальному напрямку.

Визначення поняття "транспортний коридор" або "коридор" можна знайти також на деяких "транспортних" сайтах: "транспортним коридором є територія, що знаходиться у зоні впливу по обидві сторони від магістральних автомобільних доріг і залізничних доріг I і II категорій". "Термін "коридор" означає сукупність усіх видів транспорту, що узгоджено функціонують у певному напрямку та беруть участь у перевезенні конкретного вантажу".

Якщо розглядати детальніше, наприклад, класифікацію автомобільних доріг відповідно до Закону України "Про автомобільні дороги" (ст. 8), то до міжнародних автомобільних доріг відносяться дороги, що суміщаються з міжнародними транспортними коридорами та/або входять до Європейської мережі А до національних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що суміщені з національними транспортними коридорами і не належать до міжнародних автомобільних доріг, та автомобільні дороги, що з'єднують столицю України – місто Київ, адміністративний центр Автономної Республіки Крим, адміністративні центри областей, місто Севастополь між собою, великі промислові і культурні центри з міжнародними автомобільними дорогами [3]. Таким чином, законодавець розрізняє міжнародні транспортні коридори